

Tülin Daloğlu¹

ABD Merkezi Direktörü

**TRUMP'IN PRAGMATİZMİ, AVRUPA'NIN KAYGILARI:
UKRAYNA SAVAŞINDA DİPLOMASİ TRAFİĞİ**

DEĞERLENDİRME NOTU

Abartılı iddialarla, süslü konuşma tarzıyla bilinen ABD Başkanı Donald J. Trump, göreve geldikten sonraki ilk 24 saat içinde Ukrayna Savaşı'nı sona erdireceğini vaat etmişti. Ancak kısa sürede bunun düşündüğünden çok daha karmaşık olduğunu kabul etmek zorunda kaldı. Sorumluluğu selefi Joe Biden'a yüklemeye çalıştıkça NATO ve AB müttefikleriyle savaşın nedenleri ve nasıl sonlandırılacağı konusundaki görüş ayrılıkları daha görünür hale geldi. Batı cephesinde yaşanan bu çatlak, Trump'a yönelik kuşkuları artırırken o, ısrarla savaşı bitirme kararlılığını dile getirmeye devam etti. Hatta Ukrayna'daki çatışmaların ABD'nin ulusal güvenliği açısından stratejik bir önem taşımadığını ima etmekten de geri durmadı.

Trump, başkanlık makamının sağladığı yetkiyle, savaşın taraflarıyla doğrudan görüşerek krizi masada çözebileceğine inanıyor. Bu kapsamda 15 Ağustos'ta Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'i Alaska'daki bir Amerikan üssünde ağırladı. Ardından 18 Ağustos'ta Beyaz Saray'da Ukrayna Devlet Başkanı Volodimir Zelensky, AB liderleri ve NATO Genel Sekreteri ile bir araya geldi. Görüşmelerin sonunda, Trump'ın Putin'in savaşın gidişatına ve müzakere sürecine dair pozisyonuna daha yakın durduğu izlenimi belirdi. Dahası, Putin ve Zelensky'yi iki hafta içinde üçlü bir zirvede buluşturacağını açıklaması, Washington'un Ukrayna savaşına dair yaklaşımının ne kadar pragmatik ve yüzeysel olabileceğini teyit etti.

Bu tablo, savaşın sona erme ihtimalini ilk kez ciddi şekilde gündeme taşıırken Avrupa ile Putin arasındaki temel görüş

¹ <https://www.tepav.org.tr/ekibimiz/s/1498>

Bu çalışmada ifade edilen bulgular, yorumlar, sonuçlar, öneriler ve görüşler tamamen yazar(lar)ına aittir. TEPAV'ın resmi görüşü değildir. © TEPAV, aksi belirtilmedikçe her hakkı saklıdır.

ayrılıklarının hâlâ derin olduğunu gösterdi. Çünkü mesele yalnızca Ukrayna değil; Avrupa'nın güvenliği ve İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra inşa edilen kural bazlı uluslararası düzenin bizzat kendisi.

Avrupa'nın Tepkisi: Ateşkesten Önce Kalıcı Barış Olmaz

Avrupalı liderler, Trump'ın Putin'le görüşmesinin ardından Beyaz Saray'da Zelensky ile yapacağı toplantıya kendilerini adeta zorla davet ettirdiler. Trump, Beyaz Saray'da ilk kez bu kadar çok devlet başkanı ve başbakanın bir araya geldiğini vurgulasa da Avrupalıların müdahalesinden duyduğu rahatsızlığı, konuklarını protokol şefine karşılatarak gösterdi; yalnızca Zelensky'yi bizzat kapıda karşıladı. Bu tercih, Washington'un süreci esasen ikili bir mesele olarak gördüğünü, Avrupalıları ise "ikincil aktörler" konumunda değerlendirdiğini ortaya koydu. Avrupalı liderler ise Trump'ın hızlı barış isteğinin, Rusya'nın işgal ettiği toprakların fiilen ilhakını meşrulaştırabileceği endişesini taşıyorlardı.²

İngiltere Başbakanı Keir Starmer, savaşın yalnızca Ukrayna'yı değil Avrupa ve İngiltere'nin güvenliğini de sarstığını açıkça dile getirdi. Alman Şansölyesi Friedrich Merz, Avrupalılar için asıl önceliğin "kalıcı barış" değil, önce "ateşkes" olduğunu vurguladı. Avrupalı liderler Trump'ın barış arayışını destekleseler de onun Putin'le görüşmeden önce "ateşkesi", görüştüğten sonra ise "kalıcı barışı" öne çıkarmasının, toprak devri konusundaki belirsizlikleri daha da artırdığını fark ettiler.

² James Landale, "No-one was expecting this: European leaders rush to US to help Ukraine avoid capitulation," BBC News, August 18, 2025 <https://www.bbc.com/news/articles/c9d0v8ljw3no>

Avrupalı liderlerin Trump karşısında takındıkları ihtiyatlı tavır, yalnızca Ukrayna'ya dair stratejik hesaplarla sınırlı değil. 2018'de Kanada'daki G7 Zirvesi'nde yaşanan sahne, Trump'ın birinci başkanlık döneminde Avrupalı liderlerle arasındaki gerginliğin adeta sembolü haline gelmişti. Zirvede dönemin Almanya Başbakanı Angela Merkel, masaya dayanarak Trump'ın karşısında dikilmiş, Trump ise kollarını göğsünde kavuşturmuş şekilde sandalyesine yaslanarak Merkel'in gözlerinin içine bakmıştı. Bu fotoğraf, transatlantik ilişkilerdeki gerilimin görünür bir ifadesi olurken; Merkel'in, Trump'ın Paris İklim Anlaşması'ndan ve İran nükleer anlaşmasından tek taraflı çekilmesine duyduğu hayal kırıklığını ve tepkisini yansıtıyordu. O dönemde Avrupalı liderler Trump'a bir "denge" unsuru olarak karşı koymaya çalışıyorlardı, çünkü Avrupa'da merkez sağ hâlâ güçlüydü ve "kurallara dayalı uluslararası düzen"i savunmak için ABD'ye rağmen şansları olduğunu düşünüyorlardı. Oysa bugün, aşırı sağın ve popülizmin Avrupa siyasetinde ciddi bir ivme kazanması bu özgüveni törpüledi. Bugün için Avrupa'da yükselen aşırı sağ ve popülist akımlar, yalnızca geleneksel partilerin oy tabanını aşındırmakla kalmıyor, liberal demokrasi, hukukun üstünlüğü ve kural bazlı siyasal düzenin sürdürülebilirliğini de doğrudan tehdit ediyor. Liderler kendi ülkelerinde benzer siyasetçilerin yükselişiyle boğuşurken Trump'a karşı sert pozisyon alabilecekleri bir siyasi ortam yok; aksine, onunla iş birliği yapmayı bir tür siyasal sigorta olarak görüyorlar. Yani 2018'deki sahne bir "hizaya sokma" çabasıyken 2025'teki sahne daha çok "zorunlu ortaklık" görüntüsü veriyor.

Avrupalılar, ABD'nin güvenlik şemsiyesinin eskisi kadar güvenilir olmadığına bilincinde olmakla beraber İkinci Dünya Savaşı sonrası kurulan kural ve kurum bazlı sistemin korunması gerektiği konusunda ısrarlılar. Herkes, Rusya'nın ele geçirdiği toprakları geri vermeyeceğinin farkında ancak asıl mesele bu toprakların hangi gerekçeyle devredileceği. Eğer Trump'ın kafasındaki çözüm, Putin'in arzuladığı gibi bu bölgelerin "işgal altındaki topraklar" değil de egemenlik haklarıyla birlikte "ilhak edilmiş topraklar" olarak müzakere edilmesi yönündeyse bu durum Birleşmiş Milletler Şartı'nın 2(4.) maddesinde yer alan, İkinci Dünya Savaşı sonrası kabul edilen "devletlerin askeri güçle sınır değiştiremeyeceği" kuralını fiilen sona erdirmeye

potansiyeli taşıyor. İşte bu nokta, Starmer'ın da altını çizdiği üzere, Ukrayna meselesinin neden Avrupa güvenliği açısından bir açmaz oluşturduğunun özünü teşkil ediyor.

Tekrarlamak gerekirse söz konusu müzakerelerin en kritik noktası, Rusya'nın işgal ettiği toprakların geleceği. Trump, Putin'in bu bölgeleri geri vermeyeceğini kabul ederek “kalıcı barış” için masaya otururken, Rusya'nın kazanımlarının “de facto işgal” olarak kalacağını ve asla “de jure ilhak”a dönüşmeyeceğini güvence altına alabilirse Avrupalılar açısından bu durum kabul edilebilir bir rasyonaliteye oturuyor. Aksi halde, Rusya'nın ileride aynı senaryoyu Baltıklar'da, Polonya'da ya da başka bir Avrupa toprağında tekrar edebileceği endişesi taşıyorlar. Bu da yalnızca Avrupa için değil, dünyadaki diğer ihtilaflı bölgelerdeki toprak gaspına da tehlikeli bir meşruiyet zemini sunabilir.

Tabii Ukrayna meselesinde çok fazla katman olduğu için mesele bir tek toprak devrinin ne şekilde yapılacağı ile de sınırlı değil. Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron, üçlü zirve fikrine destek verirken Avrupa'nın dışarıda bırakılmaması gerektiğini özellikle vurguladı; hatta ileride “dörtlü” bir zirve yapılabileceğini önerdi. İtalya Başbakanı Giorgia Meloni, NATO'nun 5. maddesine benzer güvenlik garantilerinin Ukrayna'ya verilmesinde ısrar etti. AB Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen, insani boyutu öne çıkararak Ukrayna'dan kaçırılan çocukların geri getirilmesi gerektiğini hatırlattı. NATO Genel Sekreteri Mark Rutte ise Trump'ın Putin'le diyalog başlatmasını “çığır açıcı” bir gelişme olarak nitelendirdi.³ Tüm bu farklı önceliklere rağmen Avrupalı liderler, Trump'ın başlattığı diplomasi atağını desteklemekle birlikte, sürecin aceleye getirilmemesi ve ayrıntıların titizlikle planlanarak yürütülmesinden yana tavır aldılar.

Trump'ın Tarzı ve Putin'in Stratejisi

Trump, hızlı sonuç isteyen, çoğu zaman hazırlıksız ama siyasi refleksleri güçlü bir lider profili çiziyor. Putin ise güçlü bir devlet mekanizmasının desteğiyle satranç hamlelerini önceden hesaplayan, uzun vadeli planlar yapan bir lider. Avrupa'nın temel kaygısı da burada yatıyor: Trump, kısa vadeli bir siyasi zafer uğruna Putin'in tuzağına düşebilir.

Belli ki Avrupalı liderler, Alaska zirvesini bu kaygılarla takip ettiler. Trump Putin'le görüşmesini “son derece verimli” olarak nitelese de savaşın gidişatına dair nihai kararın yalnızca Ukrayna'ya ait olduğunu vurguladı ve yalnızca Ukrayna'nın toprak devrine karar verebileceğini belirtti. Bu arada Ukrayna, Trump'ın daha önce dile getirdiği “toprak takası” fikrini kesin bir dille reddetti. Ancak bu zirvedeki kazanım, Trump'ın, ABD'nin, Ukrayna'ya, NATO üyeliği dışında güvenlik garantileri sunabileceğini dile getirmesiydi. Putin ise Avrupa'yı “yeni başlayan ilerlemeyi baltalamamaya”⁴ çağırarak kalıcı çözüm için çatışmanın ana nedenlerinin ortadan kaldırılması gerektiğini söyledi.

Trump ve Putin'in ilk yüz yüze görüşmelerinde hemen bir anlaşmaya varmaları beklenmiyordu, zira bu üç buçuk yıldır süren savaşın ciddiyetini de hafife alan bir beklenti olurdu. Ancak zirve öncesinde ve sırasında Trump'ın Putin'e gösterdiği olağanüstü protokol —kırmızı halı karşılaması, ABD savaş uçaklarının eşlik ettiği tören ve medyaya servis edilen güçlü görüntüler— oldukça sıra dışı görüntülerdi. Bu haliyle de Alaska zirvesi, taraflar arasında

³ “Full: European leaders join Trump and Zelensky at the White House,” Live Now from Fox, August 18, 2025 <https://www.youtube.com/watch?v=4ZjWk1G4IMU&t=17s>

⁴ Alexander Ward, “Putin Warns Ukraine and Europeans Not to ‘Torpedo the Nascent Progress’” The Wall Street Journal, August 16, 2025 <https://www.wsj.com/livecoverage/trump-putin-alaska-summit/card/putin-warns-ukraine-and-europeans-not-to-torpedo-the-nascent-progress--6r1X3xs1RpaHbCx7qOnc>

doğrudan bir diyalogun sürdürülmesine imkan tanıyan ve Putin'e ülkesi dışında kredibilite getiren ve savaşın seyrinde kritik bir dönüm noktası olarak kayda geçen bir gelişme oldu.

Güvenlik Garantileri Tartışması

Gerek Alaska'da gerekse Beyaz Saray'da gerçekleşen toplantılarda öne çıkan bir diğer mesele Ukrayna'ya verilecek güvenlik garantileriydi. Trump, NATO'nun 5. maddesine benzer bir güvence önerdi, fakat bunun koordinasyonunu ABD'nin yapacağını, uygulamanın Avrupalılara ait olacağını söyledi. Avrupalılar için bu, beklenen güçlü Amerikan taahhüdünü karşılamayan bir açıklama oldu. Macron özellikle önümüzdeki iki haftanın, ABD ile iş birliği içinde Ukrayna'ya verilecek güvenlik garantilerinin içeriğinin ve uygulanmasına dair detayların netleştirilmesinde kritik önemde olduğuna dikkat çekti. Dahası, Putin'in Alaska'daki görüşmede gündeme getirdiği "Ukrayna ile istihbarat paylaşımının durdurulması" talebi, ilerleyen süreçte pazarlıkların en kritik konularından biri olabilir. Trump, Ukrayna'ya bedava silah göndermeye son verdiklerini, ancak Kiev'in Amerikan silahlarını her zaman satın alabileceğini vurguluyor.

Tabii buradaki asıl mesele, Ukrayna'ya verilecek güvenlik garantilerinin hangi modaliteyle sağlanacağıdır. Ancak bu konunun zaman zaman abartılı bir beklentiyle ele alınma riski de mevcut. ABD'nin sunacağı bir garantinin siyasi ve diplomatik ağırlığını küçümsemek doğru olmaz; fakat aynı zamanda şu gerçeği de teslim etmek gerekiyor: Ukrayna zaten uzun süredir Batı ittifakının tam desteğini alıyor ve buna rağmen Rusya karşısında kendini ancak bu ölçüde savunabiliyor. Dahası, NATO üyesi olmak bile mutlak bir güvence değil; çünkü hiçbir kural, tüm üyelerin her koşulda toprak savunmasına fiilen katılacağını garanti etmiyor. Dolayısıyla bu meselenin psikolojik bariyeri, sahadaki realitenin önüne geçmişe benziyor.

Sonuç: Diplomasi Yol Ayrımında

Trump'ın hızla çözüm arayan pragmatizmi ile Avrupalıların kural bazlı düzeni koruma kaygısı arasındaki gerilim, Ukrayna savaşının geleceğini belirleme potansiyeline sahip. Önümüzdeki iki hafta içinde yapılması öngörülen üçlü zirve, belki de savaşın kaderini tayin edecek.

Trump için mesele, başkanlığını "savaş bitiren lider" olarak taçlandırmak ve hatta Nobel Barış Ödülünü almak olabilir. Avrupa içinse, yalnızca Ukrayna'nın bağımsızlığı değil, kendi güvenlikleri ve İkinci Dünya Savaşı sonrası kurulan düzenin ayakta kalması. İşte bu çelişki, önümüzdeki dönemin hem en büyük fırsatı hem de en büyük riski olarak karşımızda belirmiş durumda.